

C.A. ROSETTI, O VIAȚĂ PUSĂ ÎN SLUJBA IDEALURILOR DEMOCRATICE ALE POPORULUI ROMÂN

Camelia ENE

Numele Rosettiștilor este legat, de-a lungul a mai bine de 400 de ani de evenimente majore ale istoriei noastre, având multiple ramificații, atât în Moldova cât și în Țara Românească.

Originari din Genova, în sec. al XIII-lea s-au strămutat la Constantinopol, amestecându-se cu aristocrația bizantină. În Țările Române, primii Rosettești, fiii lui Lascaris Rousaitos au venit la începutul veacului al XVII-lea: Constantin devine paharnic în Țara Românească, la 1627, iar Antonie, fratele său, prin intermediul Porții devine domn al Moldovei (1675-1678).

A treia generație a dat, de asemenea reprezentanți cu un rol politic însemnat în istoria Țărilor Române. Iordache Ruset, care înfruntându-se neconținut cu susținătorii familiei Duca, cu Cantemireștii, cu Cantacuzinii, a doborât și a înălțat în Moldova mai mulți domni. Chiar și Constantin Brâncoveanu (1688-1714) a fost silit să și-l apropie, oferindu-i ca noră pe fiica sa Ancuța pentru fiul Nicolae. Acesta din urmă a ocupat funcția de mare logofăt, în 1704, ceea ce nu l-a împiedicat să ajungă în conflict cu socrul său și să fie expulzat de acesta. Brâncoveanu însă, îl reprimște la stăruința lui Iordache. După decapitarea lui Brâncoveanu și a fiilor săi, Nicolae Rosetti a fost surghiunit în Asia Mică de unde revine în București abia în 1717, la intervenția lui Nicolae Mavrocordat.

Drept recunoștință, în 1727 Nicolae scrie o monografie – rămasă netipărită – consacrată lui Nicolae Mavrocordat pe care îl consideră „*prea bun și înțelept stăpânitor a toată Țara Românească*”.

În veacul domniilor fanariote, Rosettești – care au dat în această perioadă un nou domn, pe Manoil Giani Rosetti (1770-1771 în Țara Românească, 1778 în Moldova) – și-au consolidat situația politică, și-au sporit înruderile, devenind una dintre importanțele familiei boierești din Țările Române, divizată în mai multe ramuri.

În Țara Românească, rândurile lor sporesc prin stabilirea unor noi ramuri venite de la Constantinopol, unele descendente chiar din spița lui Antonie Voievod. Cea mai însemnată dintre acestea a fost familia din care avea să se ridice personalitatea lui C.A. Rosetti.

Bunicul lui C.A. Rosetti, descendent din Ioan Rosetti, fiul lui Antonie domnul Moldovei, a avut patru fii: Constantin, Scarlat, Alexandru și Gheorghe, care la începutul sec. al XIX-lea s-au stabilit cu toții în București.

Constantin a fost mare clucer și mare paharnic și totodată ocrotitor al versificatorului Ion Pralea – menționat de M. Eminescu în Epigonii – care și-a scris în casa lui cunoscuta creație *Psaltirea în versuri*, tipărită la Brașov în 1827.

Scarlat, fost mare hatman al Țării Românești, s-a refugiat în 1821, după invazia turcilor, la Brașov, unde s-a afiliat grupului de boieri reformatori care cereau și înlăturarea domnilor fanarioți. Și ceilalți doi frați, Alexandru (tatăl lui C.A. Rosetti) și Gheorghe, au ocupat locuri însemnate în ierarhia de stat. Toți patru au fost depășiți însă de către fiii lor care, „îndeplinind multe slujbe politice, administrative și judiciare – cum scrie biograful familiei, generalul R. Rosetti – au fost părtași la toată viața politică și intelectuală a Țării Românești de la mijlocul veacului XIX”.

Putem exemplifica: Ioan Rosetti (1800-1866), fiu al lui Constantin, a fost deputat în Obșteasca Adunare din 1831, reprezentant al Partidei Naționale condusă de Ion Cămpineanu și unul dintre întemeietorii *Societății Filarmonice*, inițiate de același Cămpineanu.

O activitate deosebită a avut fratele său, Scarlat Carol (1802- 1872), care a fost în mai multe rânduri senator și vicepreședinte al Senatului, viceprimar al Bucureștilor și totodată președintele Ateneului român, calitate în care și-a legat numele printr-o importantă donație de înființare a Bibliotecii Ateneului. A publicat o hartă generală a Principatelor Române și a întreținut strânse legături cu românii din Transilvania stimulând prin premii traducerile clasicilor latini făcute de Andrei Mureșanu și George Munteanu, punând la dispoziția lui A. Șaguna ca premiu suma de 1000 florini pentru o „Istorie a românilor” (1858).

În semn de omagiu pentru Gheorghe Lazăr a restaurat mormântul de la Avrig al acestuia, dedicându-i totodată și un elogios epitaf.

Cea mai expolzivă figură a acestor Rosettești avea să fie C.A. Rosetti (1816-1885), una dintre cele mai proeminente personalități ale generației sale.

Actor, ofițer și poet romantic, autor al acelei tulburătoare romanțe „*A cui e vina?*” (1839), cântată timp de decenii la toate și petrecerile, și al unui volum de poezii intitulat „*Ceasuri de mulțumire*” (1843), primul traducător în limba română, din limba engleză, al dramei lui Lord Byron, „*Manfred*”, librar, tipograf, negustor de vinuri și coloniale, C.A. Rosetti – crescut la Școala lui I. Cămpineanu căruia i-a dedicat volumul de poezii – urma să devină alături de N. Bălcescu, Ion Ghica, M. Kogălniceanu, Ion C. Brătianu, Al. G. Golescu, unul dintre cei mai reprezentativi ziariști și bărbați politici din trecut, unul dintre cei mai de seamă ctitori ai României moderne.

Numele lui a figurat printre primii membrii ai *Societății Filarmonice* (1838), ai societății secrete *Frăția* (1843), care urma să organizeze revoluția de la 1848 și al *Asociației literare a României* (1845).

În anul 1845, C.A. Rosetti înființează o librărie și o tipografie de care se va ocupa timp de câteva decenii, ceea ce avea să-i și aducă calitatea de staroste al negustorilor din București.

Plecac pentru studii la Paris, la *Collège de France*, va avea un rol important în înființarea *Societății studenților români* din Paris (2 dec. 1845), intrând în contact cu personalități progresiste franceze: Jules Michelet, Edgar Quinet, Lamartine și alții.

Printre membri fondatori ai acestei societăți s-au aflat atât munteni cât și moldoveni, iar dintre personalitățile vremii: Ion Ghica, (care va deveni președinte), Nicolae Bălcescu, M. Kogălniceanu, Ion și Dumitru Brătianu, Al. G. Golescu, Ion Ionescu de la Brad, D. Bolintineanu, etc.

Societatea, care își propunea să susțină la Paris *tinerii români de pretutindeni* pentru desăvârșirea studiilor, va înființa și o bibliotecă românească (Place de Sorbone nr. 3), care va deveni locul de întâlnire și consfătuiri politice al tuturor românilor aflați în capitala Franței.

După revenirea sa în București, în primăvara lui 1847, librăria din Calea Mogoșoaiei și locuința din str. Izvorului devin adevărate focare revoluționare, vor fi locurile de întâlnire a comitetului revoluționar și a comisiei executive. Lui C.A. Rosetti, Ion Ghica, N. Bălcescu, Radu Golescu, Ion C. Brătianu, Cezar Boliac, le revine misiunea de a ridica *tabacii, mărginașii și tinerimea*. În urma activității intense a lui C.A. Rosetti care includea și întâlnirile cu *tabacii și mărginașii*, devine suspect organelor de stat, și, ca urmare, în noaptea de 9 iunie 1848 va fi arestat împreună cu câțiva aderenți ai săi. Dar, peste două zile, ca urmare a Adunării de la Islaz, Bibescu Vodă va fi nevoit să semneze Constituția și să recunoască guvernul revoluționar, și, mai mult, să-l elibereze pe C.A. Rosetti, numindu-l chiar și prefect al poliției Bucureștilor. În această nouă calitate, Rosetti va face să apară, chiar de a doua zi primul ziar al revoluției, *Pruncul român*, inaugurându-se stilul ce avea să se numească apoi „*pașoptist*”, punându-se bazele presei române democratice.

La 14 iunie, după abdicarea lui Bibescu, C.A. Rosetti părăsește prefectura și acceptă, alături de N. Bălcescu, Ion C. Brătianu și Al. G. Golescu - „Arăpilă” funcția de secretar de stat.

Arestând, în împrejurările cunoscute, guvernul vremelnicesc, colonelul Odobescu, ministrul Armatei, a trimis 15 soldați să-l ridice și pe C.A. Rosetti, care se afla la tipografie.

Acesta, reușind să se salveze, a dat la timp alarma pentru mobilizarea maselor ce urmau să elibereze pe cei arestați. O parte din plumbul cu care au fost încărcate puștile revoluționarilor (care au izbutit, sub conducerea Anei Ipătescu, să elibereze guvernul și să aștepte apoi pe Odobescu și pe complicitii săi), a fost luat de la tipografia lui C.A. Rosetti, unde servea la turnatul literelor.

La 13 septembrie, revoluția – pe care Rosetti o considera „*un act de civilizație socială*” – avea să fie lichidată de către trupele turcești intrate în București, iar căpeteniile ei arestate, urcate într-o „ghimie” pe Dunăre, și apoi exilate pe o perioadă nedeterminată. C.A. Rosetti, împreună cu soția sa Maria Grant, s-au stabilit la Paris. Revoluția – avea să scrie el din capitala Franței – ar fi putut să dobândească alt rezultat, „*dacă acel guvern, care s-a temut să împrădierească țăranii – mai pune urechea jos pe pământ să audă glasul poporului său*”.

În toți cei nouă ani de exil C.A. Rosetti a activat neconținut pentru a face din cauza Principatelor Române, o cauză europeană.

În septembrie 1850 el a sprijinit inițiativa lui Bălcescu de a înființa la Paris revista *România viitoare*, iar în anul următor, în noiembrie, va înființa propria sa publicație, intitulată semnificativ: *Republica română*.

În timpul Congresului de pace de la Paris convocat pentru a pune capăt războiului din Crimeea, el a desfășurat o intensă activitate de persuasiune pe lângă delegații francezi, englezi și italieni. La 7 iulie 1857 i s-a ridicat sancțiunea exilului, C.A.Rosetti punând din nou piciorul pe pământ românesc, începând, de data aceasta o nouă luptă, lupta pentru Unirea Principatelor. Astfel, la 9 august 1857 înființează ziarul *Românul*, care, sub deviza „*Semnează-te și vei fi, voiește și vei putea*”, urma să fie o adevărată școală ziaristică pentru noile generații de scriitori și publiciști. Timp de zeci de ani *Românul* a fost o tribună a lui Rosetti, el scriindu-i atât articolele de fond cât și o bună parte din reportaje și cronicile literare și artistice.

Alegerea lui Cuza i-a adus lui Rosetti o satisfacție de a fi purtătorul de cuvânt al delegației Țării Românești trimisă la Iași. Militant înfocat pentru alegerea lui Cuza, în prima parte a domniei acestuia a îndeplinit un timp funcția de director al Teatrului Național din București (1859-1860) și ministru al Cultelor în guvernul lui Nicolae Golescu (1860).

Începând cu anul 1864 el devine unul dintre principalii adversari ai lui Cuza, jucând un rol esențial în detronarea sa. Sub Locotenența domnească instituită la 11 februarie 1866, C.A.Rosetti a înființat guvernul prezidat de Ion Ghica ca titular al Ministerului Cultelor și al Instrucțiunii Publice, calitate în care a inițiat înființarea *Societății Academice Române* (12 martie 1866), care avea să devină ulterior Academia Română (1878).

A deținut și două mandate în funcția de primar al Bucureștilor: ian. 1871-martie 1871; aprilie 1877-august 1877.

Raporturile dintre Carol I de Hohenzollern și C.A.Rosetti n-au fost dintre cele mai bune, noul domnitor – informat despre sentimentele sale republicane – l-a considerat de la început așa cum va consemna în memoriile sale, ca aparținând extremei stângi (Ausserte Linke) și chiar ca șef al radicalilor extremiști (das Hampt der extremen Radikalen). C.A.Rosetti, la rândul său, n-a șovăit să intre, la 1870 în complotul organizat de Eugeniu Carada, împotriva domnitorului.

Rosetti a fost, atât prin ziarul *Românul* și prin discursurile sale, cât și în Consiliul de Coroană de la 1 aprilie 1877, unul dintre cei mai înflăcărați susținători ai proclamării Independenței.

La 9 mai a avut satisfacția de a prezida Ședința Camerei prin care s-a votat Independența absolută a României și s-a luat act de războiul pentru neatărnare între țara noastră și Turcia.

În timpul războiului ziarul *Românul* a relevat vitejia de care au dat dovadă dorobanții români. Familia lui C.A.Rosetti a fost implicată adânc în evenimentele războiului. Soția sa, Maria Grant a condus unul dintre spitalele de răniți, iar doi dintre fii săi, Vintilă și Horia, care își făceau studiile la Paris s-au întors în țară pentru a intra ca voluntari în rândurile armatei.

În timpul Congresului de la Berlin, C.A.Rosetti, numit în martie 1878 Ministru de interne, a fost însărcinat cu interimatul președinției Consiliului de Miniștri, iar în 1879 a fost trimis la Roma pentru a solicita din partea guvernului italian recunoașterea independenței României.

Odată cu proclamarea Independenței, în viața lui C.A.Rosetti începe o nouă perioadă politică, consacrată construcției interne a României.

Imediat după căderea Plevnei, el a anunțat că a sosit momentul să „*cucerim și Plevna internă*”, ceea ce în concepția sa însemnau largi reforme social-politice pentru democratizarea țării, o nouă împroprietărire a țăranilor. Această atitudine avea să-l aducă în conflict cu alți politicieni, și în primul rând cu Ion C. Brătianu care, între timp se despărțiseră de idealurile radicale ale revoluției, devenind exponenți tipic burghezi.

După câțiva ani de activitate separată în cadrul Partidului Liberal, constatând incapacitatea acestuia de a se adapta noilor cerințe, C.A.Rosetti a părăsit partidul la a cărui înființare și dezvoltare avusese o contribuție covârșitoare, retrăgându-se din viața politică. El a adus o contribuție substanțială la organizarea muncitorilor tipografi din România.

A murit întristat și bolnav la data de 8 aprilie 1885, fiind condus la mormântul de la cimitirul Bellu de peste 100.000 locuitori ai Bucureștilor.

În 1902 i s-a ridicat frumoasa statuie – opera sculptorului W.Hegel, care împodobește și astăzi piața ce îi poartă numele.

Muzeul Municipiului București tezaurizează un număr relativ mare de obiecte personale ale lui C.A.Rosetti și ale unor membrii ai familiei sale în colecțiile de artă decorativă (mobilier, vestimentație și accesorii), sculptură, stampe, litografii, fotografii, numismatică, documente.

Bibliografie

1. Adăniloae N. – „C.A.Rosetti, 150 de ani de la naștere”, Scânteia, 1 iunie 1966.
2. Angelescu N.I. – „C.A.Rosetti, prim staroste al negustorilor bucureșteni 1816-1885. București, 1932, (Camera de Comerț și Industrie din București. Negustori de odinioară).
3. Berindei Dan – „C.A.Rosetti în presa noastră”, nr. 6/1966
4. Berindei Dan – „Revoluția de la 1848 în Franța și tinerii români aflați la Paris”, București, 1945.
5. Borănescu-Lahovary C. – „C.A.Rosetti, București, Ed. „Cartea Românească” (Colecția Sindicatului ziaristilor din București).
6. Bibicescu I.G. – „1848 în România”, București, 1898.
7. Bucur Marin – „C.A.Rosetti la ziarul „Românul”, București, Ed. Academiei R.S.R., 1967.
8. Bucur Marin – „C.A.Rosetti. Mesianism și donguijotism revoluționar”. București, Ed. Minerva, 1970.
9. Căncea P. – „Disidența liberal-radicală condusă de C.A.Rosetti (1878-1885)”, București, 1965.
10. Cunctator Fabius – „Curriculum Vitae sau Viața d-lui C.A.Rosetti” București, Tipografia Thiel & Uleiss, 1879.
11. Isar N.St. – „Activitatea lui C.A.Rosetti ca ministru al cultelor și Instrucțiunii publice în 1866”, București, Ed. Academiei R.S.R., 1966.
12. Maciu V. – „Controverse între Ion Ghica, N.Bălcescu și C.A.Rosetti”, București, Ed. Academiei R.S.R., 1974.
13. Maciu V. – „Mișcarea românească pentru republică în epoca revoluției de la 1848, București, Ed. Academiei R.S.R., 1973.
14. Netea Vasile – „C.A.Rosetti”, București, Ed. științifică, 1970.
15. Rosetti C.A. – „Scrieri din junețe și exiliu”, Tomul I-II, A doua edițiune, București, 1885.

16. Stan Apostol – „Călătoria pe Dunăre a revoluționarilor exilați de la 1848. Însemnări inedite de C.A.Rosetti”, București, Ed. Academiei R.S.R., 1973. (Studii. Revista de istorie, Tomul 26, nr. 3, 1973).
17. C.A.Rosetti – „Jurnalul meu”. Ediție îngrijită și prefăcută de Marin Bucur, Cluj Napoca, dacia, 1974.
18. Vintilă C.A. Rosetti – „Note intime (1844-1859) scrise zilnic de C.A.Rosetti. Adnotate și publicate de Vintilă C.A.Rosetti: vol. I-II, București. Tipografia Lucrătorilor asociați Marinescu & Șerban, 1902-1903.
19. C.A.Rosetti către Maria Rosetti, „Corespondență, Prefață, stabilire și transcriere de texte, note și comentarii de la Marin Bucur. Vol I 1846-1871, București, Ed. Minerva 1988.
20. Cebuc Alexandru – „C.A.Rosetti - tipograf, editor, librar în București”. Materiale de istorie și muzeografie, București, 1969.
21. Lui C.A.Rosetti (1816-1916) la o sută de ani de la nașterea sa. Volum comemorativ închinat de „Democrația”, revista Cercului de studii P.N.L, 1916.
22. Rotaru Aurel – „C.A.Rosetti, 1816-1885”, Vaslui, 1939 (Extras din Anuarul Gimnaziului Comercial de Băieți, Vaslui, 1939).
23. Netea Vasile – „C.A.Rosetti”, București, Ed. științifică, 1970.

SUMMARY

C.A. Rosetti – A Life At the Service of the Democratic Ideals of the Romanian People

The authoress stresses upon the personality of the man of arms, of arts and upon his tormented life dedicated to the ideals of social justice of the Romanian people. The Rosetti family have linked their name with major events in our existence, during more than 400 years. Having their origins in the 13th century Genoa, they moved to Constantinople, mixing up with the Byzantine aristocracy, then they came to Wallachia by the beginning of the 18th century, where they became highly important political personalities having played an important part in the history of the Romanian people.

Their most expressive member of the Rosetti family was to be C.A. Rosetti (1816–1885) – one of the most prominent personalities of his generation.

I. Georgescu – C.A. Rosetti – bust

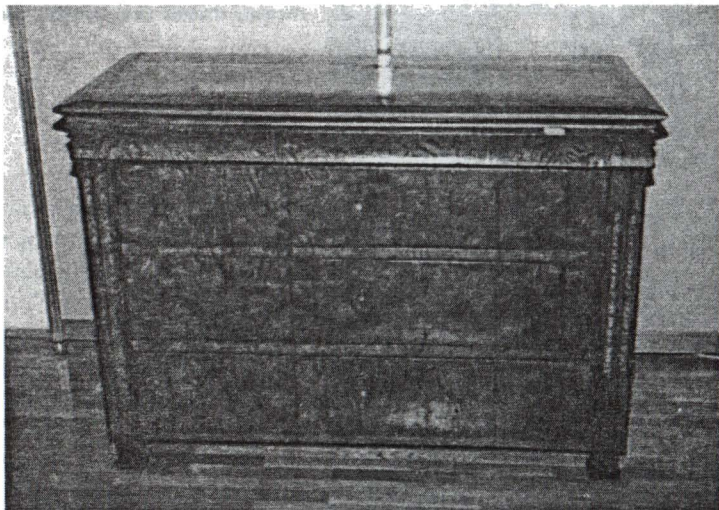

C.A. Rosetti, carte poștală,
Institutul de arte grafice Carol Göbl, București

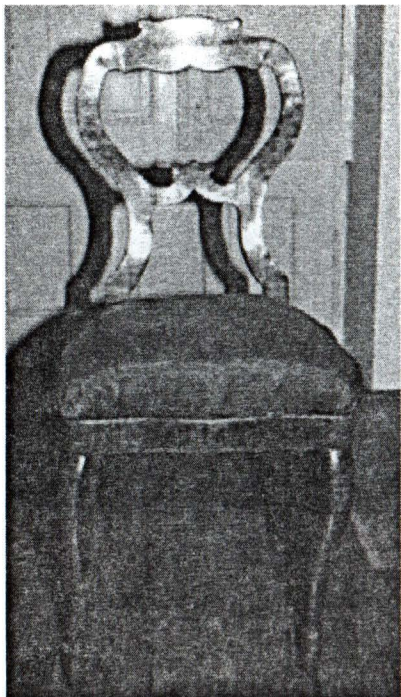

C.A. Rosetti Foto: frații Sarigar - Iași

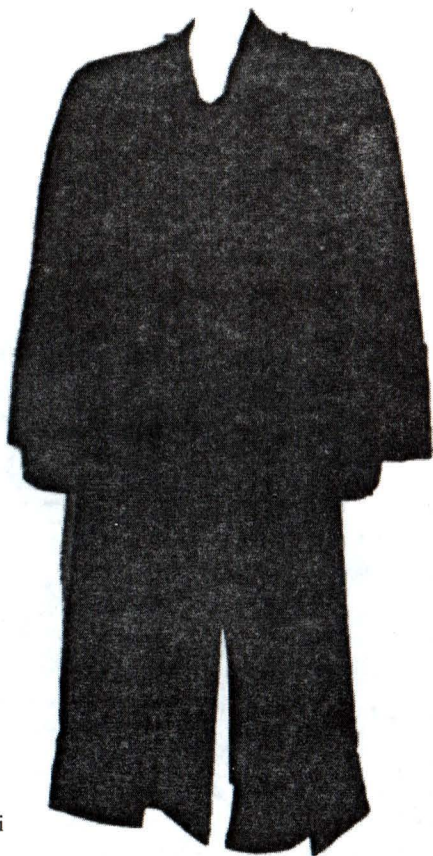
Comodă, atribuită
familiei Rosetti,
sec. XIX, stil Biedermaier

Masă circulară
atribuită fam. Rosetti,
sec. XIX,
stil Biedermaier

Scaun, atribuit fam. Rosetti, stil Biedermaier, sec. XIX.

Robă de magistrat, atribuită lui
C.A. Rosetti, sec. XIX